

Nord-Odal kommune

Forvaltningsplan hjortevilt 2023-2029

Foto: Fredrik Haug

Sagstua
16.05.2023

Innhold

1. Innledning.....	3
1.1. Roller og ansvar i hjorteviltforvaltningen:.....	3
1.1.1. Aktører.....	3
1.1.2. Offentlige instanser i hjorteviltforvaltningen:.....	3
1.1.3. Den private delen av hjorteviltforvaltningen:.....	4
1.1.4. Ansvarsområder	4
1.1.5. Kommunens oppgaver innen forvaltning av hjortevilt	4
1.1.6. Grunneiers/jaktrettshavers ansvar	4
1.2. Definisjoner	5
2. Overordnede mål for hjorteviltforvaltningen i Nord-Odal kommune	5
2.1. Felles målsettinger for forvaltning av artene.	5
3. Mål for forvaltning av elg	6
3.1. Bakgrunn	6
3.2. Overordnede mål for elgforvaltningen	7
3.3. Statistikk – utvikling.....	7
3.4. Konkrete mål for elgforvaltningen	10
3.4.1. Virkemidler for måloppnåelse.....	11
4. Mål for forvaltning av rådyr	12
4.1. Bakgrunn	12
4.2. Overordnede mål for rådyrforvaltningen.....	13
4.3. Konkrete mål for rådyrforvaltningen	13
4.4. Grunneierbasert forvaltning.....	13
5. Mål for forvaltning av hjort	15
5.1. Bakgrunn	15
5.2. Overordnede mål for hjorteforvaltningen	16
5.3. Konkrete mål for hjorteforvaltningen	16
6. Bestandsplaner	18
6.1. Bestandsplanens innhold	18
6.1.1. Mål for bestandsutviklingen.....	18
6.1.2. Avskyttingsplan.....	18
6.1.3. Nedklassifisering av dyr	18
6.1.4. Overføring av fellingstillatelser mellom år	18
6.1.5. Måloppnåelse	18

6.2.	Tilbaketrekking av bestandsplan	19
6.2.1.	Avvik fra planlagt uttak.....	19
6.2.2.	Mangelfull rapportering	19
6.3.	Endring av bestandsplan	19
6.4.	Fellingstillatelse for elg og hjort	19
6.4.1.	Om fellingstillatelser.....	19
6.4.2.	Vald med godkjent bestandsplan	20
6.4.3.	Vald uten godkjent bestandsplan.....	20
7.	Minsteareal for godkjenning av vald og fellingstillatelser for elg, hjort og rådyr i Nord-Odal kommune	21
7.1.	Minsteareal.....	21
7.2.	Fravik fra minstearealet	21
8.	Andre forvaltningsmessige momenter.....	22
8.1.	Hjortevilt i områder der de er til hinder, skade eller sjenanse	22
8.2.	Hjortevilt og trafikk.....	22
8.3.	Beite.....	22
8.4.	Kontroll.....	23
8.5.	Rapportering.....	23
8.6.	Registrering av feilskutt dyr.....	23
8.7.	Fallvilt	24
8.8.	Påkjørt dyr som tas på kvota	24
8.9.	Felling av hjortevilt som er sykt, skadet ol.	24
8.10.	Sykdom - helse.....	24
8.11.	Viltfond	25
8.11.1.	Formål.....	25
8.11.2.	Retningslinjer.....	25
8.11.3.	Fellingsavgift.....	25
9.	Viktige lover og forskrifter i hjorteviltforvaltningen	25
9.1.	Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven).....	25
9.2.	Lov om jakt og fangst av vilt (viltloven).....	26
9.3.	Forskrift om forvaltning av hjortevilt (hjorteviltforskriften)	26
9.4.	Forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst	26
9.5.	Lov om skogbruk (skogbruksloven)	26
10.	Viktige datoer i hjorteviltforvaltningen.....	28

1. Innledning

Rammene for forvaltning av hjortevilt i Norge settes av *Lov om jakt og fangst av vilt* (viltloven) og *Lov om naturens mangfold* (naturmangfoldloven). Formålsbestemmelsen i viltloven, «Viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares», danner sammen med forvaltningsprinsippene i naturmangfoldloven (§§ 4–14) en basis og rettesnor for forvaltningen.

Alle kommuner som har åpnet for jakt på hjortevilt skal ha en forvaltningsplan med mål for utviklingen av bestandene av hjorteviltet. Dette er nedfelt i *Forskrift om forvaltning av hjortevilt*, § 3. Det skal tas hensyn til beitegrunnlag, bestandsutvikling, skader på naturmangfold, jord- og skogbruk og omfanget av viltulykker.

Viltet kan ha både positive og negative konsekvenser for samfunnet. Det er viktig at både jegere og jaktrettshaverne forstår forvaltningsmålene, og involvering er viktig for å oppnå dette. Hjorteviltbestandene i dag utgjør en betydelig ressurs, både som kjøttprodusent og som grunnlag for rekreasjon gjennom jakt og naturopplevelser. Samtidig kan hjorteviltet forårsake betydelige skader på jord, skog og hagebruk. Kollisjoner med hjortevilt har ofte store økonomiske konsekvenser og kan medføre alvorlige personskader. Det medfører også skader og lidelser for viltet og kostnader til ettersøk og avliving.

Store bestander av hjortevilt påvirker også det biologiske mangfoldet. Dette skjer både gjennom beiting og påvirkning av livsmiljø for andre viltarter og organismer. Historisk sett har hjorteviltbestandene aldri vært høyere enn de siste 40 årene. Vi kjenner ikke fullt ut konsekvensene av dette, hverken for samfunnet, det biologiske mangfoldet eller hjorteviltet selv.

Forvaltningen av hjortevilt bør være kunnskapsbasert og målrettet. Elg og hjort skal i hovedsak forvaltes gjennom bestandsplaner utarbeidet av jaktrettshaverne. Den kommunale forvaltningsplanen for hjortevilt skal være et grunnlag for utarbeiding og godkjenning av bestandsplanene.

Jaktrettshaverne har ansvaret for organisering og tilrettelegging av jaktutøvelsen. De har også et betydelig ansvar for bestandsplanleggingen gjennom utarbeidelse og gjennomføring av avskytingsplaner, og ikke minst koordinering med tilgrensende vald.

1.1. Roller og ansvar i hjorteviltforvaltningen:

1.1.1. Aktører

Det er mange ulike aktører innen viltforvaltningen. Det er viktig å skille mellom den offentlige og den privatrettslige forvaltningen. En oversikt over aktuelle aktører i dagens hjorteviltforvaltning er listen opp nedenfor.

1.1.2. Offentlige instanser i hjorteviltforvaltningen:

- Regjeringen
- Landbruks- og matdepartementet
- Landbruksdirektoratet

- Fylkeskommunen
- Statsforvalter
- Kommunen

1.1.3. Den private delen av hjorteviltforvaltningen:

- Elgregioner
- Vald/utmarkslag/grunneierlag
- Enkeltgrunneiere
- Brukerorganisasjoner (Jeger- og fiskerforeninger)
- Jegere

1.1.4. Ansvarsområder

Regjeringen er overordnet forvaltningsmyndighet også innen viltforvaltningen. Landbruks- og matdepartementet har hovedansvar for forvaltningen av høstbare viltressurser fra 2018. Fra og med 2023 flyttes også mange av oppgavene knyttet til dette fagområdet fra Miljødirektoratet til Landbruksdirektoratet.

Fylkeskommunen har ansvaret for bestandsforvaltningen av høstbare og ikke-truete viltarter. Her inngår myndighetsoppgaver samt veiledning og oppfølging ovenfor kommuner og rettighetshavere i saker tilknyttet viltforvaltningen. Tidligere lå det meste av dette ansvaret hos Fylkesmannen (Statsforvalteren). Når det gjelder hjortevilt, er Statsforvalteren klageinstans i forhold til vedtak fattet av kommunen.

Kommunene har fått delegert mange oppgaver og ansvarsområder, også innenfor viltforvaltningen de siste årene. Etter at ordningen med de statlige viltnevdene opphørte i 1993 ble disse oppgavene delegert til kommunene. Kommunene velger selv sin organisasjonsform. Kommunestyret har det overordnede politiske ansvar også for viltforvaltningen i kommunen. I Nord-Odal kommune er det utvalg for eiendom og samfunn som har ansvar viltsakene som må behandles på politisk nivå. Hvilke fremgår av kommunens delegeringsreglement. I tillegg til det forvaltningsmessige ansvaret som kommunen nå har for viltet, skal kommunen også sørge for å ivareta allmennhetens interesser og legge til rette for allmennhetens muligheter til å utøve jakt. Jakt på hjortevilt kan ikke drives uten fellingstillatelse fra kommunen.

Vald er den enheten som fellingstillatelsene gis til. I mange tilfeller må enkeltgrunneiere slå sammen sine eiendommer for å få et stort nok areal til at det kan gis fellingstillatelse på hjortevilt. Generelt gir store jaktvald en mer hensiktsmessig forvaltning og mer effektiv jakt.

1.1.5. Kommunens oppgaver innen forvaltning av hjortevilt

- Vedta kommunale mål for hjorteviltbestandene
- Vedta minsteareal for jakt på elg, hjort og rådyr
- Godkjenne vald for elg, hjort og rådyr
- Godkjenne bestandsplaner for elg og hjort
- Tildele fellingstillatelser for elg, hjort og rådyr
- Behandle skadefellingssøknader av hjortevilt

1.1.6. Grunneiers/jaktrettshavers ansvar

- Utarbeide bestandsplaner for elg og hjort i tråd med kommunale målsettinger

- Organisering og utøvelse av jakten
- Rapportering til kommunen via hjorteviltregisteret innen 10. januar

1.2. Definisjoner

Hjortevilt: Elg, hjort, rådyr (og villrein).

Tellende areal: Tellende areal er det arealet som legges til grunn ved tildeling av fellingstillatelser. For elg, hjort og rådyr skal hovedsakelig arealer av produktiv og uproduktiv skog og arealer av myr under skoggrensa regnes med.

Minsteareal: Begrepet har to rettsvirkninger.

- 1) Størrelsen på det tellende arealet som normalt skal ligge til grunn for hver fellingstillatelse som jaktrettshaverne har krav på.
- 2) Arealstørrelsen på det minste sammenhengende området som offentlig myndighet kan godkjenne som et vald.

Minsteareal fastsettes av kommunen gjennom lokal forskrift for elg, hjort og rådyr.

Vald: Det geografiske området som er offentlig godkjent for jakt på en eller flere hjorteviltarter, og som får tildelt fellingstillatelse fra kommunen. Vald er den enheten som rapporterer fellingsresultater til det offentlige.

Jaktfelt: Dersom et vald deles opp av jaktrettshaverne, for eksempel slik at flere jaktlag får tildelt hvert sitt jaktområde, kalles disse jaktfelt. Jaktfeltet er den geografiske enheten som rapportering av sett elg/sett hjort gjelder for.

Bestandsplanområde: To eller flere vald som samarbeider om å utarbeide en bestandsplan for arten.

Bestandsplan: En flerårig, maksimalt femårig, plan som beskriver den årlige avskytingen av en hjorteviltart fordelt på kjønn og alder.

Jaktrettshaver: Retten til å jakte på egen eiendom tilhører grunneier hvis ikke annet er bestemt, jf. viltlovens § 27. En grunneier kan avtale særskilt bortleie av jaktrett, men denne skal da være skriftlig, jf. viltloven § 28.

2. Overordnede mål for hjorteviltforvaltningen i Nord-Odal kommune

Forvaltningen av elg, hjort og rådyr i Nord-Odal kommune skal skje innenfor rammene gitt av naturmangfoldloven, viltloven, hjorteviltforskriften og skogloven.

2.1. Felles målsettinger for forvaltning av artene.

Formålsparagrafen i "Forskrift om forvaltning av hjortevilt" angir en overordnet nasjonal målsetting:

Formålet med denne forskriften er at forvaltningen av hjortevilt ivaretar bestandenes og leveområdenes produktivitet og mangfold. Det skal legges til rette for en lokal og bærekraftig forvaltning med sikte på nærings- og rekreasjonsmessig bruk av hjorteviltressursene. Forvaltningen skal videre sikre bestandsstørrelser som fører til at hjortevilt ikke forårsaker uakseptable skader og ulemper på andre samfunnsinteresser.

I Nord-Odal kommune skal følgende målsettinger sikre at målsettingen i den nasjonale forskriften blir oppfylt:

- Kommunen skal ha en forvaltning av hjortevilt som ivaretar bestandenes og leveområdenes produktivitet og artsmangfold. Det skal legges til rette for en lokal og bærekraftig forvaltning med sikte på nærings- og rekreasjonsmessig bruk av hjorteviltressursene.
- Hjorteviltbestanden skal ha en biologisk forsvarlig kjønns- og alderssammensetning og opprettholde sin naturlige genetiske variasjon. Det er et mål å ha en vinterstamme med en stor andel produktive dyr i god kondisjon. Derfor skal det være et høyt uttak av kalv og ungdyr (60-70%).
- Beitetrykket på skog holdes på et akseptabelt nivå. Det skal gjennomføres beitetakster hvert femte år. Beitegraden på furu skal være under 40 %, (helst under 35%).
- Det skal arbeides for å redusere antall viltpåkjørslere i kommunen gjennom påvirkningsarbeid ovenfor samferdselsmyndighetene og informasjonsvirksomhet rettet mot befolkningen.
- Viktige områder for biologisk mangfold og trekkveger for viltet skal i størst mulig grad holdes fri for utbygging. En skal også forsøke å bevare en tilstrekkelig buffersone rundt disse arealene.
- Forvaltningen av hjortevilt skal tilpasses andre samfunnsinteresser, som blant annet jord- og skogbruk, friluftsliv og annen jakt.
- Forvaltningen skal søke å ha samfunnsaksept.
- Forvaltningen og bestandsutviklingen skal ses i sammenheng med nabokommuner og artenes årsleveområder.
- Jaktutøvelsen skal skje i henhold til viltlovens § 19:
"Jakt og fangst skal utøves på slik måte at viltet ikke utsettes for unødige lidelser og slik at det ikke oppstår fare for mennesker eller husdyr eller skade på eiendom".
- Den kommunale hjorteviltforvaltningen skal være tydelig og forutsigbar på roller og ansvar.

3. Mål for forvaltning av elg

3.1. Bakgrunn

I Nord-Odal har vi i mange år laget statistikk på grunnlag av "sett elg" og slaktevekter fra elgjakta. Fra 2008 har alle data blitt registrert i [Hjorteviltregisteret](#). Data herfra gir et godt grunnlag for å se utviklingen i elgstammen og til å sette mål for forvaltningen.

Elgbestanden i Nord-Odal kommune har de siste 10 årene vært relativt stabil, eller svakt nedadgående, basert på statistikk fra hjorteviltregisteret. Fra 2005 til 2010 var elgstammen markant høyere. Beitetakst utført i 2009 viste til dels store beiteskader. På grunn av det var det en målsetting å redusere stammen. Beitetakst utført i 2014 viste en klar bedring, samtidig som elgstammen var

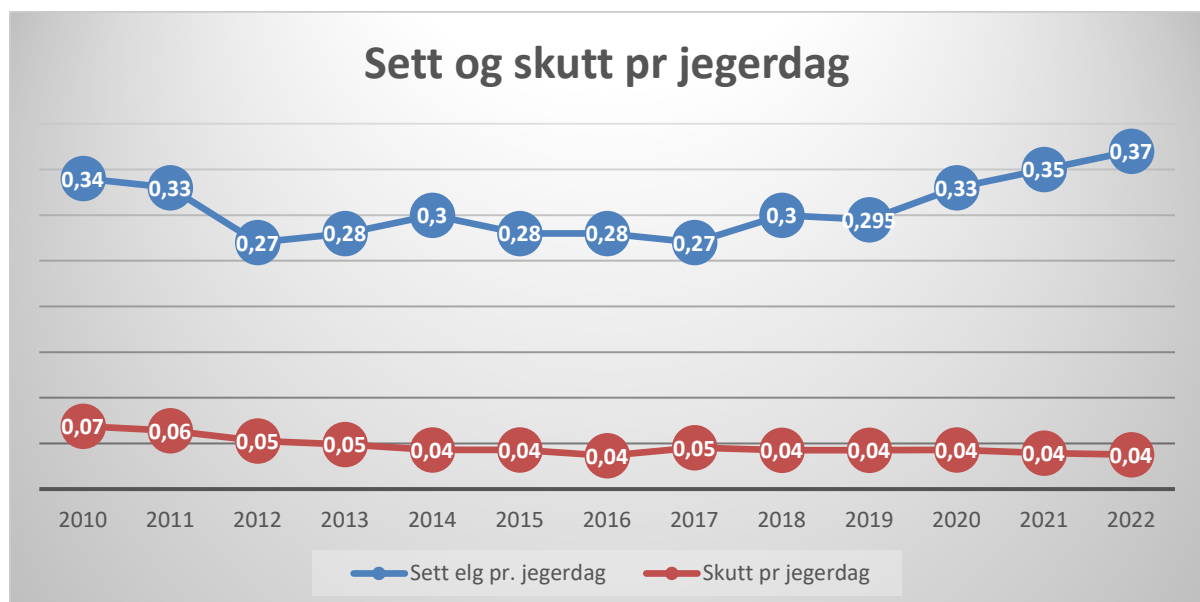
reduisert. Det ble gjennomført en ny beitetakst i 2019. Resultatene var på nivå med taksten fra 2014, det vil si et akseptabelt beitetrykk. Trendene fra siste 10 år, sammen med resultatene fra siste beitetakst, tilsier at elgbestanden minst kan holdes på dagens nivå. Det planlegges ny beitetakst i 2024.

3.2. Overordnede mål for elgforvaltningen

- Det er et mål å ha en stabil elgstamme, tilpasset beitetilgangen.
- Elgforvaltningen bør ses over store arealer - årsleveområder, som går på tvers av kommunegrenser.
- Nord-Odal kommune har et mål om en høyproduktiv elgstamme som gir avkastning for grunneier og grunnlag for gode jaktmuligheter og naturopplevelser.
- Elgbestanden i Nord-Odal kommune skal være i minst mulig konflikt med jordbruk, skogbruk og trafikk.

3.3. Statistikk – utvikling

Her vises viktige trender i bestandsutviklingen for perioden 2010-2022.

Figur 1: Figuren viser antall elg sett og skutt pr. jegerdag.

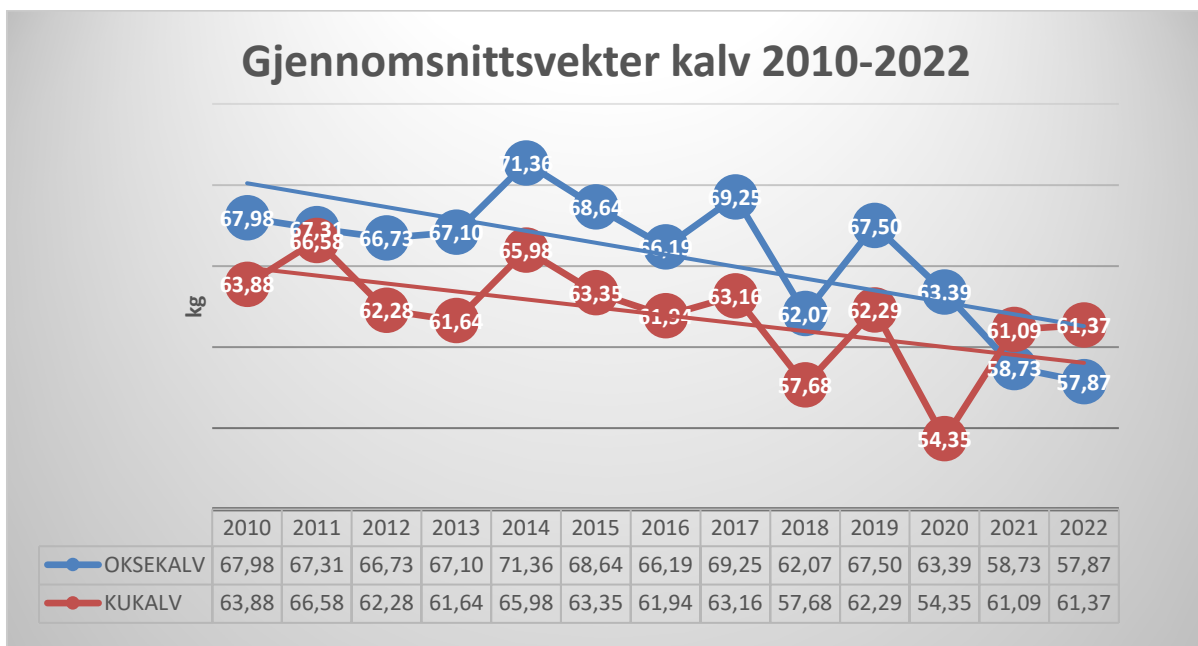
Fra 2007 ble jakttiden utvidet til 14. november, og fra 2014 ble jaktidsrammen utvidet til 23. desember. Dette påvirker sannsynligvis statistikken noe. Metodikk for *sett elg* ble endret i 2020. Endringen vil føre til flere *sett elg*, hvis elgstammen er den samme. Det blir uansett et brudd i tidsrekken. Grafen *skutt pr. jegerdag* påvirkes antagelig lite av dette.

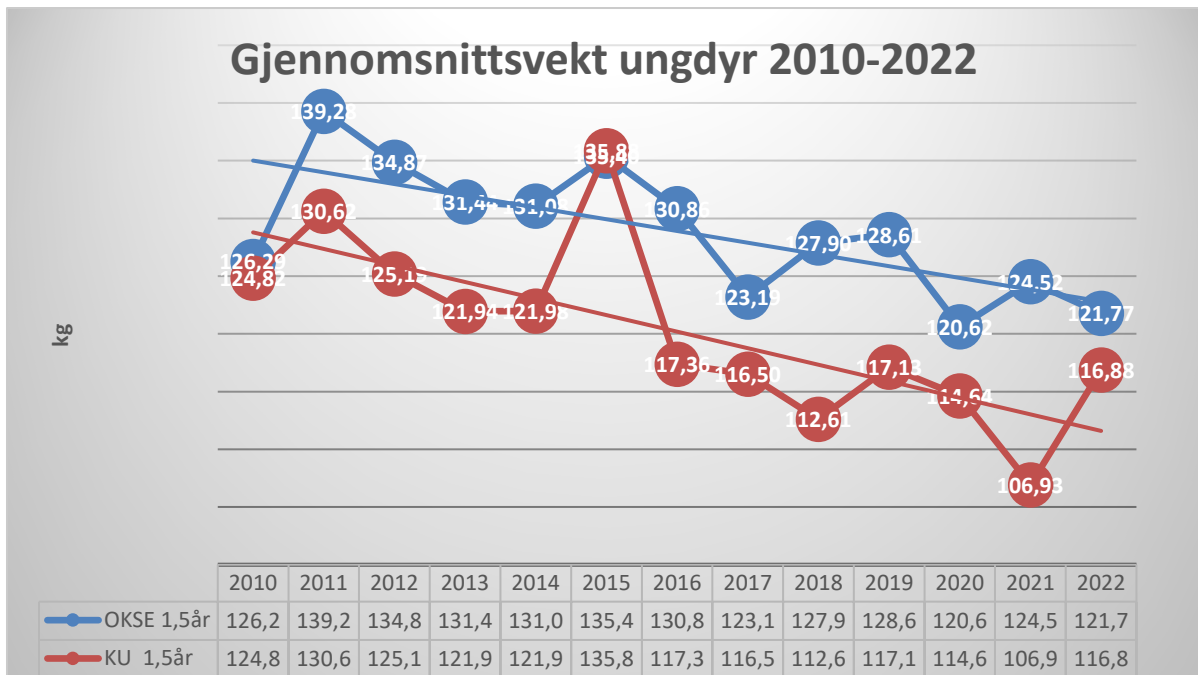
Figur 2: Elgstammens produktivitet.

Det er ingen klar trend i produktiviteten. Både kalvrate og tvillingrate burde vært høyere. I gjennomsnitt har i overkant av halvparten av alle kuer kalv, og de får ca. 1,1 kalv (tvillingrate).

Det er nesten ingen endring i produktiviteten fra 2010 frem til og med 2022.

Figur 3: Gjennomsnittlige slaktevekter for kalv i perioden 2010-2022.

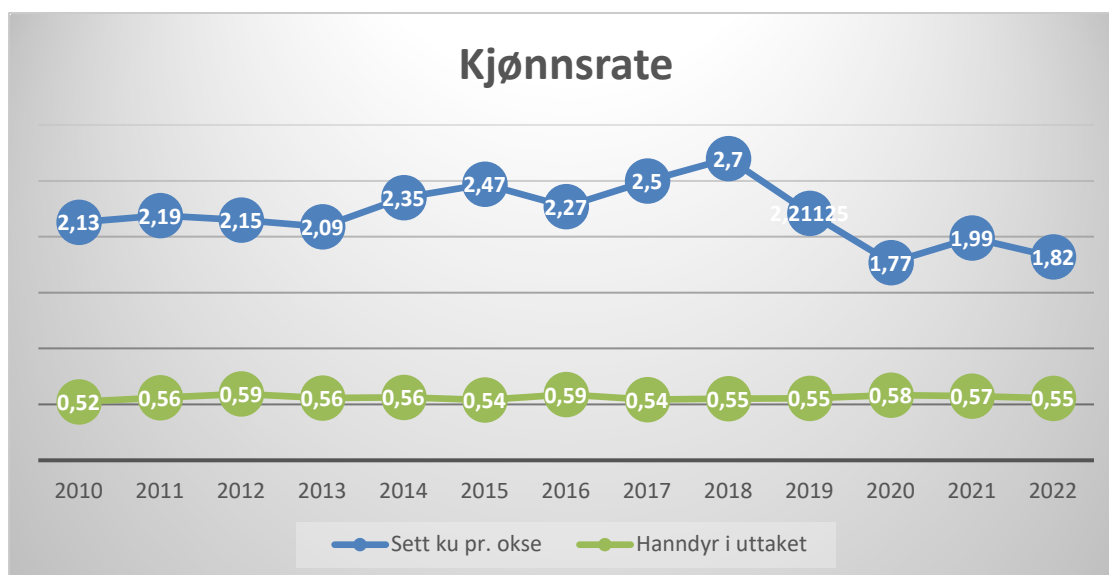
Figur 4: Gjennomsnittlige slaktevekter for ungdyr i perioden 2010-2022.

Det er en klar nedadgående trend i slaktevektene på både kalv og ungdyr. En av hovedmålene i planen er å øke slaktevektene. Flere store okser i bestanden er antagelig viktig for å oppnå dette.

Bilde 2. Denne kalven veide under 50 kg slaktevekt og ville fått en hard vinter.

Foto: Fredrik Haug

Figur 5: Kjønnsrate – antall kuer pr. okse og andel hanndyr i uttaket i perioden 2010-2022.

I Folldal, hvor de er kjent for å ha store okser, har antall ku per okse vært under 1,5 i mange år. Det gir tidligere brunst hos kuene, og tidligere fødte kalver. Store okser er også en attraksjon i seg selv.

3.4. Konkrete mål for elgforvaltningen

Statistikk fra hjorteviltregisteret viser variasjon i elgtetthet innenfor kommunens grenser. Dette varierer gjennom året og styres av blant annet beitetilgang og snøforhold. Kommunen kan deles i områder med ulike målsettinger, men dette vurderes å bli for detaljert og lite praktisk. Det vil også være et klart brudd med prinsippet om forvaltning av elgen i årsleveområdet.

Målsettingene for elgforvaltningen bør være velbegrunnede og målbare. Dette er viktig for at forvaltningsplanen skal kunne fungere som et måldokument, og danne grunnlaget for å lage konkrete bestandsplaner. Dette innebærer at parametere som benyttes for å vurdere om målene er nådd, må være tilstrekkelig nøyaktige, og at målene må defineres i forhold til måleparametere som er tilgjengelig. Målene bør også være realistiske. Målsettingene som gjelder for elg er derfor satt opp for "sett og skutt elg" og slaktevekter. Målsettingene gjelder for hele planperioden. Målene er minimumsmål og de skal søkes oppnådd så fort som mulig.

Tabell 1: Målsettinger for elg 2023-2029

	Gjennomsnitt 2010-2022	Målsetting i planperioden	Virkemiddel
Kalv pr ku	0,54	0,65	Høy andel unge dyr i uttaket.
Kalv pr kalvku	1,11	1,2	Høy andel unge dyr i uttaket.
Ku pr. okse	2,2	< 1,8	50/50 kjønnsfordeling i uttaket.
Slaktevekt kukalv	62	65	Høy andel unge dyr i uttaket.
Slaktevekt oksekalv	66	70	Høy andel unge dyr i uttaket.

Slaktevekt 1,5 år kvige	120	130	Høy andel unge dyr i uttaket.
Slaktevekt 1,5 år okse	129	140	Høy andel unge dyr i uttaket.
Andel ku i uttak	15 %	Inntil 15 %	
Andel okse i uttak	18 %	Inntil 15 %	Redusere uttak
Andel 1,5 år okse i uttak	15 %	Inntil 15 %	Stabilisere uttak
Andel kalv og 1,5 år kvige i uttak	51 %	50 – 55 %	Stabilisere uttak

3.4.1. Virkemidler for måloppnåelse

- Det er jakt som er det viktigste virkemiddelet i elgforvaltningen.
- Jaktrettshavere og elgjegere skal kjenne målsettingene for elgforvaltningen.
- Andelen eldre okse i elgstammen skal økes. Reduksjon av avskyting okse 1,5 år og eldre. Uttaket skal ikke over 35 % samlet, og ikke over 15 % for eldre okse.
- Høy andel av kalv og ungdyr i uttaket.
- Det skal tilstrebes 50/50 kjønnsfordeling i uttaket.

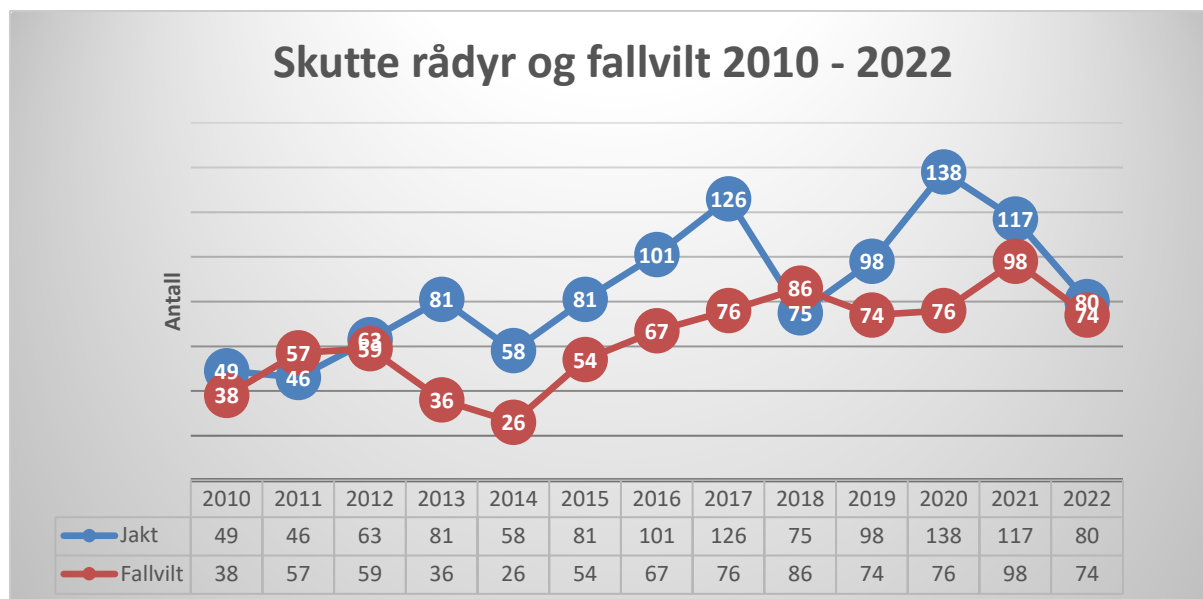
4. Mål for forvaltning av rådyr

4.1. Bakgrunn

Det er per i dag ikke krav om bestandsplan for rådyr. Likevel bør jaktrettshaverne ha et bevisst forhold til jaktuttak og forvaltning av arten. Kommunen har ikke noe godt estimat for størrelsen på rådyrbestanden i form av synsobservasjoner i forbindelse med jakt. Rådyrstammen i kommunen vurderes å være relativt stor, basert på fellingsrapporter, fallvilthendelser og rapporter fra jegere og publikum. Samtidig varierer rådyrstammen mer enn elg og hjort. Under gode forhold reproduserer rådyret fort og den kan få både tre og fire kalver (killinger), selv om to er mest vanlig. Rådyrets fremste naturlige fiender er rødreven og gaupa. Rødreven i hovedsak er en trussel for små killinger på forsommeren, mens gaupa tar flest rådyr vinterstid. Snørike og kalde vintre bidrar til økt dødelighet hos rådyret.

Det er 51 godkjente rådyrvald i kommunen. En stor andel av disse er små vald, som får tildelt 1- 3 dyr per år. Det felles langt færre rådyr en tildelt, og jaktuttaket kunne med fordel vært større. Antall påkjørsler har vært høyt i mange år. Som et tiltak har minstearealet blitt redusert slik at antall fellingstillatelser har blitt økt betraktelig. Effekten av dette har ikke vært stor, selv om det har blitt skutt noen flere dyr.

Påkjørsler er, ved siden av jakt og predasjon, den største dødlighetsfaktoren på rådyr. Årlig dør det over 50 rådyr på vegene i Nord-Odal. Her er det dessverre trolig store mørketall.

Figur 6. Skutte rådyr og fallvilthendelser i perioden 2010 – 2022.

Kommentar: Avskytingen varierer en del fra år til år, men som vi ser har det vært en økning de siste årene i perioden. Variasjonen i avskytingen gjenspeiler til en viss grad variasjoner i bestanden. Figuren viser antall fallvilthendelser 2010-2022, ikke bare påkjørsler.

4.2. Overordnede mål for rådyrforvaltningen

- Bestanden av rådyr skal ha en biologisk forsvarlig kjønns- og alderssammensetning.
- Nord-Odal kommune har et mål om å redusere antall rådyrpåkjørsler.
- Nord-Odal kommune ønsker økt avskyting av rådyr i kommunen.
- Nord-Odal kommune skal jobbe for en mer smidig og enkel innrapportering av fellingsresultatet.

Bilde 3. Altfor mange rådyr dør som en følge av påkjørsel.

Foto: Fredrik Haug

4.3. Konkrete mål for rådyrforvaltningen

Rådyrforvaltningen er ikke bestandsplanbasert, som elg og hjort i hovedsak er.

Tabell 2. Konkrete mål for rådyrforvaltningen

		Mål i planperioden	Virkemiddel
Større forvaltningsområder	51 vald	Færre og større vald	Stimulere til samarbeid. Kvotefri jakt.
Økt avskyting	80 - 120	150	Økt andel hunddyr og killing i uttak, grunneiersamarbeid
Trafikkdrepte rådyr	Ca. 50/år	Reduksjon	Som over
Fellingsrapporter		Redusere tidsbruk	Informasjon

4.4. Grunneierbasert forvaltning

Nord-Odal kommune ønsker å stimulere grunneierne til å opprette større rådyrvald og områder for kvotefri jakt for å forvalte rådyr på en mer helhetlig måte, både som jaktobjekt, kjøttressurs og til rekreasjon.

Rådyrvald som disponerer et tellende areal på minimum 20 ganger minstearealet (20 000 dekar) kan etter søknad tildeles fellingsstillatelsen for rådyr som kvotefri jakt.

Fellingstillatelse for rådyr tildeles godkjente rådyrvald årlig. Fellingstillatelsen gjelder innenfor det godkjente valdet, og dyrene gis som frie dyr.

Tabell 3. Felte rådyr fordelt på alder og kjønn 2010 – 2022

År	Hannkalv	Hunnkalv	Voksen hann	Voksen hunn	Sum
2010	10	8	23	8	49
2011	7	5	28	6	46
2012	20	9	21	13	63
2013	18	15	29	19	81
2014	10	9	29	10	58
2015	14	10	42	15	81
2016	17	15	52	17	101
2017	19	23	63	22	127
2018	10	6	45	14	75
2019	16	8	55	19	98
2020	24	29	53	32	138
2021	24	17	56	20	117
2022	20	7	32	21	80

Det felles en høy andel eldre bukk. For ikke å få en skjev kjønnsfordeling i stammen bør økt avskytning primært gjøres gjennom økt beskatning av geit og killing.

Bilde 4. Rådyret trives i kulturlandskapet. Lite snø i februar og 20 rådyr beiter på bygglegde.

Foto: Fredrik Haug

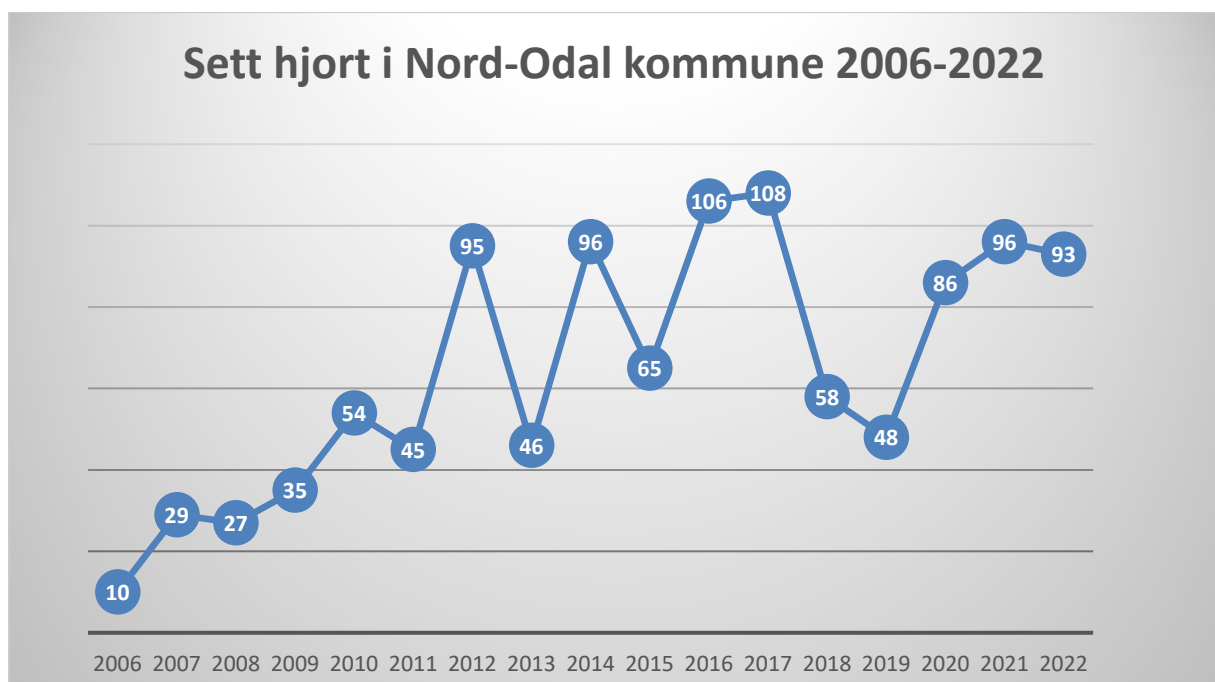
5. Mål for forvaltning av hjort

5.1. Bakgrunn

De første sikre hjorteobservasjonene i Nord-Odal kommune var på 80-tallet. Observasjonene var til å begynne med sporadiske, men etter tusenårsskiftet ble det sett gradvis flere dyr. Etter hvert ble det også sett dyr av begge kjønn og alle aldre, det vil si at vi hadde reproduksjon i kommunen. Hjorten etablerte seg først nord i kommunen, hvor vi har en felles stamme med Stange kommune. I sør-øst mot Grue og i Størjen blir det også sett og skutt en del hjort. Selv om det nå ses hjort i det meste av kommunen fordeler stammen seg fortsatt ujevnt. Det ble åpnet for jakt på hjort i Nord-Odal kommune i 2009. Fram til og med 2022 har det totalt blitt felt 88 hjort i kommunen.

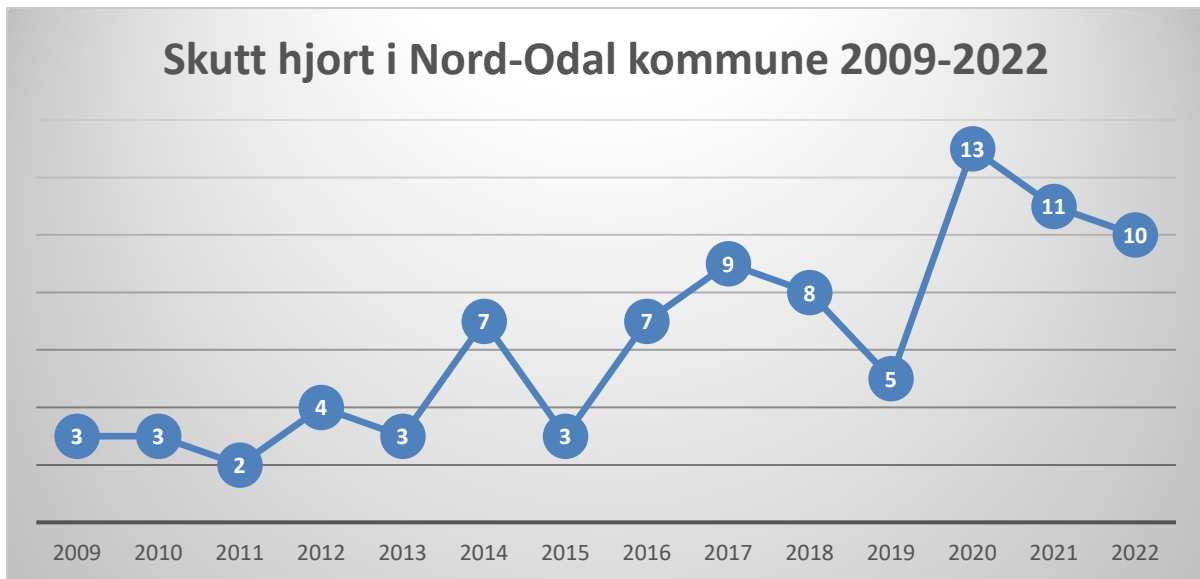
Fellingsresultatene og antall observasjoner tilsier at stammen har økt sakte, men sikkert. Hjorten er den hjorteviltarten som er mest sky, og det er trolig langt flere dyr i kommunen i deler av året enn hva sett-hjort skjema tilsier. Den harde vinteren 2017/18 førte antagelig til en forbigående reduksjon i stammen. Hjorten får kun en kalv i året. Andelen toåringer som får kalv varierer med dyrets kondisjon og vekt.

Både skogeiere og jordbrukere har vært skeptiske til etableringen av en hjortestamme i kommunen. På Vestlandet gjør hjorten stedvis stor skade, både på inn- og utmark. Barkgnag på gran, rundballer med gress som blir ødelagt og beiting på frukttrær, gressjorder og potetland kan gi store økonomiske tap. Det er lite som tilsier at hjorten vil bli så tallrik her at vi får skader om større omfang. Lokalt kan det allikevel være et problem. For elgjegere som jakter med løshund kan hjorten være forstyrrende.

Figur 7: Sett hjort i Nord-Odal kommune 2006-2022

Nord-Odal kommune deltok i et merkeprosjekt på hjort for å se trekkrutene deres i 2010 og 2011. Totalt 13 hjortehinder ble merket med GPS halsbånd på Strandlykkja i Mjøslia og fulgt i ett år. Det viste seg at hjorten hadde mye lengre sesongtrekk enn antatt. Ett av dyrene trakk til grensetraktene mot Sverige i Østfold, og ei hind trakk helt til Gudbrandsdalen.

Figur 8: Skutt hjort i Nord-Odal kommune 2009-2022

Kommentar: Figuren viser antall felte hjort i perioden 2009-2022 i kommunen. Hjorten er en relativt "ny" art i Nord-Odal, og det felles fortsatt få dyr hvert år. Hjort- og elgjakt er to forskjellige jaktformer. Det kan antagelig skytes flere hjort hvis hjortejakta blir rendyrket mer.

5.2. Overordnede mål for hjorteforvaltningen

Hjorten er en art som naturlig finnes i norsk fauna. Den skal forvaltes etter de samme prinsippene og reglene som annet hjortevilt. Nord-Odal kommune skal ha en bærekraftig hjortebestand, som består av robuste dyr. Hjortebestanden skal være i minst mulig konflikt med jord- og skogbruk, trafikk og andre interesser.

Hjortebestanden i Nord-Odal skal:

- Ha en biologisk forsvarlig kjønns- og alderssammensetning
- Stabiliseres innenfor et nivå som til enhver tid vurderes som bærekraftig.
- Ikke representere en trussel mot det biologiske mangfoldet.
- Holdes på et bestandsnivå som ikke medfører uakseptable skader på andre samfunnsinteresser.

5.3. Konkrete mål for hjorteforvaltningen

Det ble åpnet for hjortejakt i Nord-Odal kommune i 2009 etter at det hadde blitt sett hjort i kommunen siden 90-tallet. Erfaringsgrunnlaget er derfor begrenset. Hele kommunen er siden 2017 organisert som et stort hjortevald med felles tildeling av fellingstillatelser. Så lenge hjortestammen ikke er større, og hjorten er så ujevnt fordelt i kommunen er dette en hensiktsmessig organisering. Det er anledning til å jakte hjort i hele kommunen, samtidig som områder med mye hjort kan skyte flere dyr.

Tabell 4. Konkrete mål for hjorteforvaltningen.

	Gjennomsnitt 2009-2022	Målsetting i planperioden	Virkemiddel
Skutt pr år (antall)	6,28	20	Informasjon, øke uttak
Andel hind i uttak	16 %	15 – 20 %	Stabilisere uttak
Andel eldre bukk i uttak	39 %	15 - 20 %	Redusere uttak
Andel 1,5 år bukk i uttak	7 %	10 - 15 %	Øke uttak
Andel kalv i uttak	33 %	50 – 55 %	Øke avskyting unge dyr

Statistikken for årene 2009-2022 viser at uttaket av eldre bukk er høyt. Dette skyldes til dels at avskytingen totalt er lav. Selv om bukkene er skutt over et stort areal er det grunn til å være oppmerksom på viktigheten av store bukker i bestanden, på samme måte som store okser i elgstammen. Andelen yngre dyr i uttaket bør økes. I følge statistikken er hjortestammen i vekst og tåler antagelig en skjevfordeling i uttaket bedre enn en stamme som er stabil, eller på veg ned. En bevisst forvaltning og avskyting er allikevel viktig for å opprettholde en robust stamme av dyr i god kondisjon.

Tildeling av fellingstillatelser de siste årene har vært 23 dyr totalt med følgende fordeling:

Tabell 5. Tildeling av fellingstillatelser hjort.

Kalv:	6
Spissbukk:	5
Hind, inkl 1,5 år:	7
Eldre bukk, over 1,5 år:	5

Fordi hjorten er en såpass ny art i kommunen er kunnskapsgrunnlaget, om både bestandsutvikling og forvaltning, fortsatt begrenset. Det kan føre til relativt store endringer i forvaltningen over kort tid.

Bilde 5. Hjortebukk ved badegrop.

Foto: Fredrik Haug

6. Bestandsplaner

Grunnlaget for elg- og hjorteforvaltningen skal i utgangspunktet være bestandsplaner. Tildelingen skjer til bestandsplanområdene, som skal ha flerårige avskytningsplaner. Bestandsplanområdet eller valdet må disponere tellende areal minimum 20 ganger minstearealet for å få godkjent en flerårig plan.

Det ligger i begrepet bestandsplan at det kreves en viss avskyting for å ha en reell påvirkning på en bestand. Bestandsplanen skal ha en varighet på to til fem år.

6.1. Bestandsplanens innhold

En bestandsplan skal som minimum inneholde mål for bestandsutviklingen og en plan for den årlige avskytingen i hele planperioden, gjerne kalt en avskytningsplan.

6.1.1. Mål for bestandsutviklingen

Bestandsplanens mål må være i samsvar med kommunens mål for at planen skal kunne godkjennes av kommunen. Avskytningsplanen skal bidra til å nå bestandsplanens mål.

6.1.2. Avskytningsplan

Avskytningsplanen skal vise planlagt årlig uttak av dyr i ulike kjønns- og alderskategorier. Alle kjønns- og alderskategorier skal inngå i planen hvert år. Det vil si voksne hann og hunndyr og kalver. Kommunen kan ikke kreve at bestandsplanen inneholder flere kjønns- og alderskategorier enn dette. Jaktrettshaverne har imidlertid selv anledning til å dele opp de nevnte kjønns- og alderskategoriene ytterligere. Dette kan for eksempel være en oppdeling av voksne hanndyr til kategoriene åring okse (1½ år) og eldre okse (2½ år og eldre).

6.1.3. Nedklassifisering av dyr

Vald eller bestandsplanområder kan ha egne nedklassifiseringsregler. Disse reglene skal nedfelles i bestandsplanene og bør ha en forvaltningsbasert begrunnelse.

6.1.4. Overføring av fellingstillatelser mellom år

Inntil ti prosent av fellingstillatelsene kan overføres mellom år. Det kan ikke akkumuleres opp overførte dyr. Ved planperiodens slutt faller ubenyttet kvote bort. Overskridelse av kvoten ved planperiodens slutt anses som feilskyting og behandles i henhold til viltlovens § 56, og dyret/dyrene eller verdien av dyrene, samt trofé, blir inndratt til fordel for kommunens viltfond.

6.1.5. Måloppnåelse

Målet med en bestandsplan er at den skal følges, herunder både totalt antall dyr felt og fordelingen av felte dyr på de på ulike kjønns og alderskategoriene. Kommunen skal hvert år evaluere fellingsresultat i forhold til bestandsplanens mål og de overordna målene som kommunen har vedtatt. Generelt er det slik at både en «underbeskatning» og en «overbeskatning» i forhold til planlagt årlig felling kan gi konsekvenser i forhold til planens måloppnåelse. Kommunen vil derfor vurdere om avvikene fører til et jaktuttak som ikke er forenlig med målene til kommunen og bestandsplanen.

6.2. Tilbaketrekking av bestandsplan

6.2.1. Avvik fra planlagt uttak

Ved vesentlig avvik fra godkjent bestandsplan, kan kommunen oppheve bestandsplanen og i stedet tildele dyr etter alder og kjønn, jamfør hjorteviltforskriftens § 18, slik at forutsetningene i planen blir oppfylt. Både avvik i totalt antall felte dyr og uttak av de spesifikke kjønns- og alderskategoriene kan vurderes som vesentlig. Dersom årlig fellingsprosent er under 70 % skal revidering av avskyttningsplanen vurderes av både grunneiere/jaktrettshavere og kommunen.

Ved vesentlige og uforutsette endringer i bestanden i området i løpet av planperioden, kan kommunen vedta å trekke godkjenningen av bestandsplanen tilbake.

6.2.2. Mangelfull rapportering

Rapportering fra jakta er viktig for at kommunen skal kunne evaluere om bestandsplanen følges. Rapportering er også viktig for å ha tilstrekkelig data til å evaluere bestandsutviklingen over større områder. Ved manglende rapportering av fellingsresultat kan kommunen trekke godkjent bestandsplan tilbake. Tilsvarende kan kommunen trekke godkjenningen tilbake ved manglende rapportering av opplysninger som er pålagt innsamlet etter § 32 i hjorteviltforskriften.

Ved tilbaketrekking av en bestandsplan skal kommunen varsle valdansvarlig representant eller bestandsplanområdets representant om dette uten unødig opphold, og senest 1. april.

Tilbaketrekking er et enkeltvedtak som kan påklages etter vanlige regler.

6.3. Endring av bestandsplan

Dersom viktige bestandsmessige forutsetninger for planens godkjenning ikke lenger er til stede, spesielt hvis minstearealet i kommunen må endres på grunn av betydelige forandringer i bestandsstørrelse, kan planen justeres og kommunen skal gi ny fellingstillatelse for gjenværende del av planperioden. Kommunen kan da trekke godkjenningen tilbake og samtidig oppfordre til søknad om godkjenning av ny/endret bestandsplan. Hvis søknad om revidert bestandsplan ikke fremmes, skal kommunen tildele fellingstillatelser i samsvar med § 18

Underveis i en planperiode kan også jaktrettshaver ta initiativ til å søke kommunen om godkjenning av endring av bestandsplan, da i perioden mellom endt jakt og 1. mai. Eksempel på endringer som kan skape behov for justeringer av bestandsplan er endring i minsteareal eller i skadepress.

Endres tellende areal i et bestandsplanområde eller et vald med godkjent bestandsplan, skal antall fellingstillatelser tildelt endres tilsvarende endringen i det tellende arealet. Hvis minstearealet økes slik at valdet eller bestandsplanområdet ikke lenger tilfredsstiller arealkravet for å få godkjent en bestandsplan kan kommunen vedta å trekke godkjenningen tilbake. Området kan da søke samarbeid med naboeiendommer for å tilfredsstille det nye arealkravet.

6.4. Fellingstillatelse for elg og hjort

6.4.1. Om fellingstillatelser

Godkjente vald med et tellende areal som minimum tilsvarer minstearealet for den respektive arten, mottar fellingstillatelse fra kommunen uten årlig søknad. Fellingstillatelsen gjelder kun innenfor valdets grenser, med unntak av for vald i bestandsplanområder som har inngått fellesjaktavtale, jf. § 19.

6.4.2. Vald med godkjent bestandsplan

For vald eller bestandsplanområder med godkjent bestandsplan er den årlige tildelingen av fellingstillatelser fastsatt ved kommunens godkjenning av bestandsplanen. Kommunen kan velge å sende ut fellingstillatelsene årlig eller samlet første år i bestandsplanperioden. Fellingstillatelsene gis som et gitt antall dyr uten spesifikasjon på alder og kjønn, selv om avskytingen skal følge alder og kjønnsfordelingen som er oppgitt i bestandsplanen.

6.4.3. Vald uten godkjent bestandsplan

For vald uten godkjent bestandsplan skal fellingstillatelsen vise hvor mange dyr som tillates felt av de ulike kjønns- og alderskategoriene. Antall dyr tillatt felt regnes ut ved å dele valdets tellende areal med gjeldende minsteareal. Det skal alltid rundes nedover til nærmeste hele tall. Fellingstillatelsene skal fordeles på følgende kategorier:

- Elg: Kalv (1/2 år), voksne hunndyr (1 ½ år og eldre), eldre hanndyr (1 ½ år og eldre)
- Hjort: Kalv (1/2 år), voksne hunndyr (1 ½ år og eldre), spissbukk (bukk med ugreinet gevir) og eldre hanndyr (1 ½ år og eldre)

For begge arter kan kalv felles i stedet for voksne dyr.

Foto: Fredrik Haug

Bilde 6. Vellykket ettersøk. Ved all jakt på elg, hjort og rådyr er det krav om tilgang til godkjent ettersøksekvipasje.

7. Minsteareal for godkjenning av vald og fellingstillatelser for elg, hjort og rådyr i Nord-Odal kommune

7.1. Minsteareal

Kommunen fastsetter minsteareal for elg, hjort og/eller rådyr i forskrift. Det kan fastsettes ulikt minsteareal for ulike arter og for ulike deler av en kommune. Forslag om endring av minsteareal fremmes innen 15. januar. En eventuell forskriftsendring fastsettes av kommunen innen 15. mars.

Tabell 6. Minsteareal for godkjenning av vald og fellingstillatelser.

<i>Hele/deler av kommunen</i>	<i>Elg: Minsteareal i daa</i>	<i>Hjort: Minsteareal i daa</i>	<i>Rådyr: Minsteareal i daa</i>
De områdene i kommunen som ligger innenfor elg driftsplanområde Nordbygda og Østre Sand og Fjell elgforvaltning	2 000	25 000	1 000
Resten av kommunen	2 000	35 000	1 000

Jaktrettshavere, jordbrukere, jegere og andre som har rettslige interesser i elg, hjort og rådyr kan fremme forslag overfor kommunen om endring av minsteareal. Dette må gjøres innen 15. januar.

7.2. Fravik fra minstearealet

Kommunen har mulighet til å fravike det fastsatte minstearealet med 50 prosent opp eller ned. Fravik fra minstearealet er et enkeltvedtak som skal gjelde et bestemt geografisk område og for en bestemt tidsperiode, fortrinnsvis kun ett år.

8. Andre forvaltningsmessige momenter

8.1. Hjortevilt i områder der de er til hinder, skade eller sjenanse

I vintersesongen kan klimatiske forhold føre til at særlig elgen trekker ned i lavereliggende områder. Snømengde og næringsøk er ofte to viktige faktorer for slike trekk. Elg som trekker til boligområder er ikke ønskelig. I de tilfeller der spesielle dyr viser uønsket adferd, vil kommunen vurdere tiltak. Elg som ikke lar seg jage, eller har en aggressiv adferd, og som kommer tilbake gjentatte ganger, vil bli vurdert tatt ut og solgt til inntekt for kommunens viltfond. Det samme gjelder elg som gjør vesentlig skade på jordbruksarealer.

Uttak av slike individer skal likevel i hovedprinsippet skje innenfor jaktbestemmelsene, og av det eller de jaktlag som har jaktrettighetene i området. I slike tilfeller belastes uttaket av den allerede tildelte kvoten. Valdene skal ta hensyn til slike områder og slike individer i sine bestandsplaner.

8.2. Hjortevilt og trafikk

Kommunen har som mål å bidra til at viltpåkjørsler reduseres. Ved siden av at bestandsstørrelsen holdes på et akseptabelt nivå, kan kommunen bidra ved f.eks. være pådrivere for kantrydding, skilting og andre tiltak. Kommunen forsøker også å jobbe tett opp mot vegmyndighetene for å få gjennomført tiltak som kan redusere antall viltpåkjørsler. Grunneiere, rettighetshavere og andre oppfordres til å tenke helhetlig og fremme tiltak som forhindrer at dyr oppholder seg i nærheten av veger og boligfelt der problemer kan oppstå.

8.3. Beite

Hjortedyrene bidrar til å holde uønsket vegetasjon nede i skogen, men under gitte forhold kan de også gjøre stor skade.

Det er elg og hjort som har potensiale til å gjøre skade av økonomisk betydning. Det er primært elgen som står for beiteskadene utført av hjortevilt i Nord-Odal. Elgen er et stort dyr som trenger mye næring, og kan derfor gjøre stor skade på ungskog av furu. Furu tåler beiting forholdsvis godt, men i vinterbeiteområdene kan beitetrykket bli så stort at ungskogen blir ødelagt, eller kraftig satt tilbake.

Når det gjelder ROS- artene (rogn, osp og selje), er dette arter som har stor betydning for mange arter i skoglandskapet. Gamle osper er blant annet viktige reirtrær for hakkespetter, som igjen vil gi husrom for hullrugende småfugler som f. eks meiser. I tillegg kommer sopp, lav og insekter som er tilknyttet disse ROS-trærne. Overbeite på ROS-arter kunne gi store konsekvenser for det biologiske mangfoldet på sikt.

Skogeierne kan i stor grad påvirke beitetilgangen for hjorteviltet gjennom skjøtselstiltak og hogstformer. Flerbrukshensyn, som å spare kantsoner og ROS-arter ved ungskogpleie er eksempler på dette.

Kunnskap om kvaliteten på beiteressursene for hjorteviltet i kommunen er viktig, ikke minst i forhold til endringer over tid. Nord-Odal kommune har derfor gjennomført beitetakster (overvåkningstakst) hvert 5 år, første gang i 2009. Den taksten viste til dels betydelig overbeite. Elgstammen ble bevisst redusert før neste takst i 2014. Beitetrykket ble betydelig lavere og var på et akseptabelt nivå i 2014. Dette var også resultatet av taksten som ble gjennomført i 2019. Neste beitetakst er planlagt i 2024.

Bilde 7 og 8. Toppskuddbeiting av elg på gran kan føre til flere topper. Dette kan gi store økonomiske tap.

Foto: Bent Roger Hegg

8.4. Kontroll

Fram til jakta 2014 var det to kontrollsteder i kommunen der jaktlagene møtte på gitte tidspunkt og viste fram hodene av felt elg til kommunens kontrollør. Fra 2015 har valdene selv gjennomført hodekontroll av felt elg og hjort. Valdene har utpekt egne kontrollører for valdet, og melder inn sted og tidspunkt for kontrollene til kommunen før jakta. Kommunen kan ta stikkprøver for å se at valdene utførte dette tilfredsstillende. Tre av valdene i kommunen består kun av ett jaktlag. I disse valdene kontrolleres hodene av kommunen eller av et annet vald. Ordningen fungerer bra.

8.5. Rapportering

Det er viktig at valdene rapporterer jaktresultatet innen fristen, som er 14 dager etter jaktas slutt. Dette skal gjøres direkte i hjorteviltregisteret. Kommunen plikter å rapportere til SSB innen 30 dager etter jaktas slutt. Kommunene skal benytte det sentrale hjorteviltregisteret til tildeling av fellingskvoter, rapportering av fellingsresultat og registrere data etter avsluttet jakt.

8.6. Registrering av feilskutt dyr

Ved felling av annet dyr enn det fellingstillatelsen sier, skal det felte dyrets faktiske kjønn og alder rapporteres. Slike feilskutte dyr skal tas med som del av det ordinære fellingsresultatet, også i tilfeller hvor dyret eller dets verdi inndras av kommunen. Overføres dyret til et annet vald, skal det føres på dette valdets fellingsrapport.

8.7. Fallvilt

I Hjorteviltregisteret er fallvilt definert som dyr som påkjøres, eller dør av andre årsaker enn lovlig jakt. Hovedårsaken til fallvilthendelser er påkjørsel av bil eller tog, men felling av skadedyr, hjortevilt som dør grunnet sykdom og ulovlig felling kommer også inn under begrepet fallvilt. Alle ulykker som skjer med motorkjøretøy og tog registreres, selv om utgangen ikke har vært dødelig for dyret. Dette bidrar til en bedre mulighet for kartlegging av ulykkesutsatte strekninger, og for evaluering av kommunale mål relatert til påkjørsler, jf. § 3.

8.8. Påkjørt dyr som tas på kvota

Hvis et hjortevilt blir påkjørt under jakta, kan kommunen tillate at dyret tas på kvota til et vald som har fellingstillatelse på denne kategorien dyr. Et slikt dyr skal da registreres på valdets fellingsrapport på tilsvarende måte som andre felte dyr. Påkjørt hjortevilt som tas på kvota skal også rapporteres inn som fallvilt i Hjorteviltregisteret slik at man får korrekt statistikk, men kommunen skal da hakes av for «Overført til fellingskvote» ved registrering som fallvilt. Kommunen kan ikke kreve at et vald tar fallvilt på kvota.

8.9. Felling av hjortevilt som er sykt, skadet ol.

Hjortevilt som etter felling viser seg å være skadet, magert eller på annen måte oppfattes som mindreverdig, skal som hovedregel tas på kvota på ordinær måte. Kommunen kan ikke bestemme at hjortevilt under et visst antall kilo ikke skal tas på fellingskvota. Dette må likevel ikke være til hinder for felling av dyr som er åpenbart sykt, skadet eller hjelpeløst og bør avlives av dyrevelferdsmessige årsaker.

8.10. Sykdom - helse

En tett hjorteviltstamme øker faren for utvikling av sykdommer og parasitter. Man har til nå hatt relativt lite parasitter og sykdom på hjorteviltet i vårt område.

Hjortelusflua er til sjenanse for både hjortedyr og folk. Det har blitt observert elg med hårløse flekker. Hjortelusflua har blitt nevnt som mulig årsak, uten at det er stadfestet. Elgbrems/nesebrems kan også plage hjortedyrene, og flått blir stadig mer vanlig. Man vet fra andre områder at mye rådyr kan spre flått.

Skrantesjuke (Chronic Wasting Disease - CWD), er en smittsom prionsykdom som rammer hjortedyr. I Norge ble CWD første gang påvist på villrein i Nordfjella i mars 2016. I grove trekk skiller man mellom to typer skrantesjuke: klassisk (villrein) og atypisk (elg og hjort). Hos elg og hjort har man ikke funnet at sykdommen sprer seg smitte mellom ulike individer. Etter et sykdomsforløp som varer fra noen uker til flere måneder, dør dyra. Les mer på sidene til [Veterinærinstituttet](#).

Ei elgku, som ble funnet død under elgjakta 2021 i Nord-Odal, viste seg å ha atypisk skrantesjuke. Kua ble levert hos Veterinærinstituttet og var 19 år gammel. Det anbefales alltid å ta prøver av risikodyr hvor man mistenker smitte. Det tas i tillegg CWD-prøver av alt fallvilt over 1 år.

Som et tiltak for å hindre spredning av CWD kom *Forskrift om tiltak for å begrense spredning av Chronic Wasting Disease (CWD)*. Forskriften forbyr utlegging av fôr og slikkesteiner (saltsteiner) til ville hjortedyr.

8.11. Viltfond

Bruk av viltfond blir styrt gjennom en *Forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort*, som er hjemlet i viltloven.

8.11.1. Formål

Formålet med kommunale viltfond er å skape økonomisk bakgrunn for å fremme viltforvaltningen i kommunen og fylkeskommunen.

8.11.2. Retningslinjer

Viltfondet kan brukes til å dekke kommunens utgifter til ettersøk og håndtering av skadd vilt og fallvilt i kommunen. Videre kan også viltfondet brukes til tiltak for å fremme viltforvaltningen, styrke kunnskapen om viltet, jaktorganisering med mer i kommunen og nabokommuner gjennom samarbeid i regi av organisasjoner, enkeltpersoner eller kommunen selv. Viltfond kan også brukes til tiltak for å forebygge skader på landbruksnæringa voldt av hjortevilt. Det er viktig å legge merke til at viltfondet kan ikke brukes til å erstatte skader voldt av vilt.

Som inntekter til viltfondet regnes:

- Offentlig fellingsavgift for elg og hjort fastsatt av kommunen.
- Eventuelle tilskudd fra det statlige viltfondet.
- Viltfondets årlige avkastning.
- Inntekter fra omsetting av ulovlig felt vilt og fallvilt av hjortevilt.

8.11.3. Fellingsavgift

Fellingsavgiftens størrelse følger de rammer som hvert år blir vedtatt i statsbudsjettet. Satser for inneværende jakt sesong finner en blant annet på Miljødirektoratet sine nettsider (www.miljodirektoratet.no). Viltfondets størrelse bør minimum ligge på et beløp som tilsvarer ti årlige fellingsavgifter. Dette er viktig for å ha rom å kunne gjennomføre gode og viktige prosjekter når det er behov for dette.

Frist for å søke tilskudd fra viltfondet er 1. mars hvert år.

9. Viktige lover og forskrifter i hjorteviltforvaltningen

9.1. Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)

Naturmangfoldloven, eller lov om forvaltning av naturens mangfold som er dens fulle navn, gir rammebetingelser for hvordan vi skal bruke norsk natur på en bærekraftig måte. Som navnet tilsier, er bevaring av naturmangfoldet en viktig del av loven, noe som også omfatter artene elg, hjort, rådyr og villrein.

Naturmangfoldloven sier noe om hvilke grunnleggende krav som må være oppfylt før man kan åpne for jakt på en art. Loven er derfor viktig for blant annet kommuner som befinner seg i randsonen av utbredelsesområdet til hjorteviltartene, og som kunne tenke seg for å åpne for jakt. Et av hovedprinsippene i naturmangfoldloven er at det kan åpnes for jakt først når arten produserer et høstingsverdig overskudd. Basiskunnskap om bestandsutviklinga i eget område, og nærliggende områder er derfor en forutsetning.

9.2. Lov om jakt og fangst av vilt (viltloven)

Lov om jakt og fangst av vilt er en sentral lov i hjorteviltforvaltninga, og gir de overordnede retningslinjene for jakt og fangst, herunder jegerprøve, jegeravgift og fellingsavgift. Viltloven inneholder bestemmelser om hvem som har rett til å jakte. Det er grunneier som har enerett til jakt og fangst, men jaktretten kan overlates til andre ved nærmere avtale.

En rekke forskrifter er hjemlet i viltloven. Disse gir nærmere føringer for hvordan hjorteviltet skal forvaltes. Det er disse forskriftene som er “oppslagsverket” for forvaltere eller jegere når de skal få klarhet i hvilke regler som gjelder for jakt og hjorteviltforvaltning.

Viltloven er under revisjon og ny utgave ventes i løpet av 2024.

9.3. Forskrift om forvaltning av hjortevilt (hjorteviltforskriften)

Forskrift om forvaltning av hjortevilt er den mest sentrale forskriften når det gjelder bestandsforvaltningen.

I denne finner du blant annet krav til søknad til kommunen om godkjenning av vald, om bestandsplanområder og bestandsplaner og mye mer.

Dagens hjorteviltforskrift trådte i kraft i januar i 2016. Det fulle navnet er *Forskrift om forvaltning av hjortevilt*, og den har som mål å ta vare på både hjorteviltbestandene og deres leveområder. I tillegg gir den retningslinjer for jaktrettshavere, og er en av de viktigste forskriftene for forvaltninga av hjortevilt rundt om i landet.

9.4. Forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst

Forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst sier noe om det meste som har med jaktutøvelsen å gjøre.

Hvor gammel man må være, jegerprøveopplæring, lisensfelling, hva man kan bruke av våpen og ammunisjon under jakt, skyteprøve for storviltjegere, bruk av jakthund og enda mer.

Forskrift om utøvelse av jakt, felling og fangst forteller om hvilke plikter og rettigheter man har når man driver med hjorteviltjakt. Blant annet kan ingen drive jakt på hjortevilt uten fellingstillatelse fra kommune eller villreinnemd.

Ettersøksplikt og forfølgingsrett er omtalt i forskriften, og den sier hvordan ettersøk kan foregå på tvers av valdgrenser. Innen valdets grenser skal ettersøk om nødvendig pågå ut dagen etter skadeskytingen. På annet vald opphører retten til ettersøk og felling ved utgangen av den dagen skadeskutt hjortevilt kom inn på valdet.

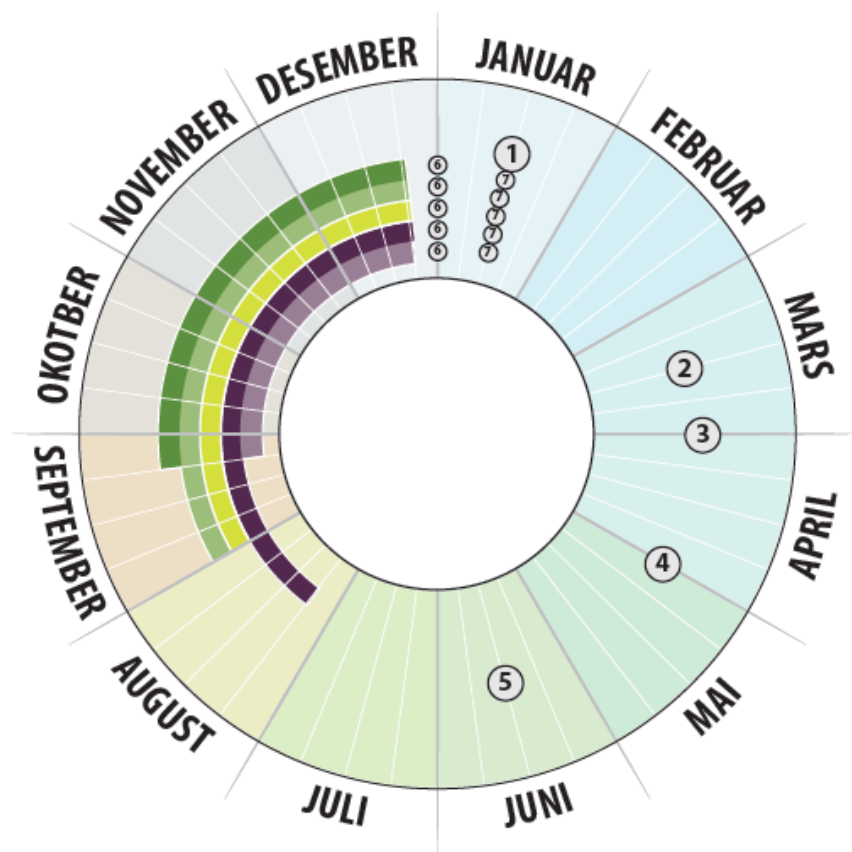
Jegerens plikt og rettigheter når den møter sterkt såret eller skadet hjortevilt er også omtalt i forskriften.

9.5. Lov om skogbruk (skogbruksloven)

Lov om skogbruk skal i hovedsak fremme en bærekraftig forvaltning av skogressursene, men den er også relevant for forvaltning av hjortevilt. Dette gjelder først og fremst beiteskader på skogforyngelse, og behovet for å regulere beitetrykket fra hjortevilt.

Lovens § 9 gir kommunen plikt til å vurdere om det er behov for å regulere hjorteviltbestanden dersom beiting av hjortevilt fører til vesentlige skader på skog som er under forynging, eller beiting er til vesentlig hinder for å overholde plikten til å forynge skogen, jf. § 6. Kommunen kan pålegge skogeieren å iverksette tiltak for å rette opp skogskader som følge av beiting fra hjortevilt.

10. Viktige datoer i hjorteviltforvaltningen

ELGJAKT:

- Hele landet med unntak av kommuner under 25. september - 23. desember
- Guovvdageaidnu/Kautokeino og Kárášjohka/Karasjok 1. september - 23. desember

ØVRIG:

- 1. september - 23. desember: Hjortejakt
- 10. august - 23. desember: Jakt på voksen råbuk
- 25. september - 23. desember: Rådyrjakt

- ① **15. januar:** Frist for å sende inn forslag om endring av minsteareal.
- ② **15. mars:** Frist for kommunen til å fastsette ny forskrift om minsteareal. (Om det er aktuelt).
- ③ **1. april:** Frist for kommunen for å eventuelt trekke godkjenning av bestandsplanområde tilbake om kravene i hjorteviltforskriftens § 12 ikke lenger er oppfylt.

1. april: Jaktrettshaver som ønsker å trekke en eiendom ut av et godkjent eller omsøkt vald, skal melde dette skriftlig til valdansvarlig representant med kopi til kommunen senest 1. april. (Hjorteviltforskriftens § 11.)

1. april: Frist til kommunen for å trekke tilbake godkjenning av vald, bestandsplan/-område eller kvotefri rådyrjakt.
- ④ **1. mai:** Frist for å søke kommunen om:
 - Godkjenning av vald
 - Godkjenning av bestandsplanområde
 - Godkjenning av bestandsplan
- ⑤ **15. juni:** Frist for kommunen til å svare på søknad om:
 - Søknad om godkjenning av vald
 - Søknad om godkjenning av bestandsplanområde
 - Godkjenne bestandsplaner

15. juni: Frist for kommunen:
Til å tildele fellingstillatelser til de som ikke har godkjent bestandsplan (direkte tildeling). Tildele fellingstillatelser dersom arealkravet i § 15 ikke lenger er oppfylt, ved vesentlig uforutsette endringer i bestanden i området eller ved vesentlige avvik fra godkjent bestandsplan, herunder ved vesentlige avvik i forhold til årlig planlagt avskyting i antall, kjønn eller alder.
- ⑥ **Ti dager etter jaktas slutt:** Skal valdene rapportere inn til kommunene på den plattform som har blitt avtalt (Sett&skutt, Hjorteviltportalen, evt på papir o.l.).
- ⑦ **30 dager etter jaktas slutt:** Skal kommunen ha rapportert inn jakta til SSB.

Figur 9. Årshjul i hjorteviltforvaltningen fra [Skogkurs](#).

Under pkt. 6. Rapporteringsfristen for valdene er 14 dager, ikke 10 dager.